

Rola temperamentu w rozwoju jawnej i niejawniej teorii umysłu

Martyna Jackiewicz

Marta Białecka – Pikul

Arkadiusz Białek

Małgorzata Stępień – Nycz

Marta Szpak

Laboratorium Psychologii Rozwoju Małego Dziecka
Instytut Psychologii UJ

JAGIELLONIAN UNIVERSITY
IN KRAKOW

NATIONAL SCIENCE
CENTRE, POLAND

Temperament a teoria umysłu – perspektywa ewolucyjna

Hipoteza reaktywności emocjonalnej Briana Hare'a i Michaela Tomasello (2005)

- Podobieństwo zachowań komunikacyjnych rocznych dzieci, takich jak **umiejętne odczytywanie gestu wskazywania, kierunku spojrzenia, czy angażowania się w komunikacyjne interakcje** (Harris, 2006) i udomowionych psów (Hare, 2005) dowodzi wspólnego, być może temperamentalnego, podłoża tych zachowań
- *„Czy jednostki o **pewnych typach temperamentu** są bardziej lub mniej uzdolnione w zakresie rozwiązywania problemów społecznych?”* (Hare i Tomasello, 2005, s. 433)

Temperament a teoria umysłu – wyniki dotychczasowych badań

	<i>Wellman i współ., 2011</i>	<i>Lane i współ., 2013</i>	<i>Mink i współ., 2014</i>
Wiek	Temperament: 38 msc Teoria umysłu: 38 msc i 70 msc	Temperament i teoria umysłu: 53 msc	Temperament: 18 msc Teoria umysłu: 18 msc i 36 msc
Teoria umysłu	Testy Fałszywych Przekonań: zadania na przewidywanie i na wyjaśnianie	Testy Fałszywych Przekonań: Test Zwodniczego Pudełka i Test Niespodziewanej Zmiany	Skala do pomiaru Teorii Umysłu, zadania: - Odmienne Pragnienia - Odmienne Przekonania - Dostęp do wiedzy
Temperament	Kwestionariusz Zachowań Dziecka M. Rothbart + Child Behavior Checklist/Ages 2-3 (Achenbach, 1992)	Kwestionariusz Zachowań Dziecka M. Rothbart + Child Behavior Checklist/Ages 2-3 (Achenbach, 1992)	Kwestionariusz Zachowań Dziecka M. Rothbart + Kwestionariusz Zachowań Małego Dziecka M. Rothbart (Rothbart, Ahadi, Hershey i Fisher, 2001)
Wyniki	<ul style="list-style-type: none"> - wyższa Nieśmiałość/Wycofanie (.268*) - wyższa Wrażliwość Percepcyjna (.186*) - niższa Agresywność (-.297*) 	<ul style="list-style-type: none"> - niższa Agresywność (-.34*) - Brak związku z Nieśmiałością (.x) - Brak związku z Wrażliwością Percepcyjną (.x) 	<ul style="list-style-type: none"> - wyższa Nieśmiałość (.309*) - Brak związku z Agresywnością (.x) - Brak związku z Wrażliwością Percepcyjną (.x)

Temperament i teoria umysłu – badania własne

- Grupa badana: 128 dzieci (67 C, 61 D), projekt „*Narodziny i rozwój zdolności do mentalizacji*”
- Pomiar teorii umysłu: 3 lata (M=35.46 msc; SD= 0,47 msc)
- **Jawna teoria umysłu:**
 - Odmienne Pragnienia
 - Odmienne Przekonania
 - Test Fałszywych Przekonań
 - Test Zwodniczego Pudełka
- **Niejawna teoria umysłu:**
 - Pomiar werbalnie wzbudzanych reakcji wzrokowych (spojrzeń antycypacyjnych) – adaptacja procedur He i in., 2011 oraz Rubio-Fernandez i Guerts, 2014
- **Temperament:**
 - Kwestionariusz Zachowań Małego Dziecka M. Rothbart wypełniany przez rodziców po drugich urodzinach dziecka (M=25.88 msc; SD= 1.05 msc)

Temperament a jawna i niejawna teoria umysłu – badania własne

- **Hipotezy** (Hare i Tomasello, 2005; Wellman, Lane, LaBounty i Olson, 2011; Lane i in., 2013; Mink, Henning i Ascherschleben, 2014):
 - Wyższe wyniki w zadaniach na **jawną teorię umysłu** będą wiązały się z:
 - wyższą Nieśmiałością
 - wyższą Wrażliwością Percepcyjną
 - niższym poziomem Strachu
 - niższym poziomem Agresywności
- Brak hipotez odnośnie **niejawnej teorii umysłu** (badania eksploracyjne)

Temperament a **jawna teoria umysłu** -
brak oczekiwanych zależności: współczynniki korelacji

	Teoria umysłu
Strach istotność	-,046 ,303
Agresywność istotność	,082 ,180
Wrażliwość istotność	-,059 ,253
Nieśmiałość istotność	-,029 ,371

Temperament a **niejawna teoria umysłu** –
 wyższy poziom nieśmiałości, niższe wyniki w zadaniu
 mierzącym spojrzenia antycypacyjne
 (adaptacja procedury He i in., 2011)

	Strach	Agresywność	Wrażliwość	Nieśmiałość
U Manna-Whitneya	1799,500	1806,500	1563,500	1359,500
W Wilcoxon	5454,500	2752,500	5218,500	2305,500
Z	-,141	-,106	-1,332	-2,362
Istotność	,888	,916	,183	,018

Podsumowanie

- Brak potwierdzenia postawionych hipotez odnośnie pozytywnych związków teorii umysłu z:
 - **Nieśmiałością** (Lane i in., 2013)
 - **Wrażliwością Percepcyjną** (Lane i in., 2013; Mink, Henning i Ascherschleben, 2014)oraz negatywnych z:
 - **Agresywnością** (Mink i in., 2014) oraz
 - **Strachem** (Wellman i in., 2011; Lane i in., 2013; Mink i in., 2014)
- Zastosowany dodatkowo pomiar niejawną teorii umysłu pozwolił wykazać **negatywny związek pomiędzy teorią umysłu niejawną i temperamentalną nieśmiałością**

Dyskusja

- Zidentyfikowany w badaniach związek pomiędzy niższym poziomem nieśmiałości a wyższymi zdolnościami w niejawnej teorii umysłu zdaje się pozostawać w zgodzie z **hipotezą reaktywności emocjonalnej** przewidującą, iż niższy poziom przejawianego strachu sprzyjał będzie rozwojowi poznania społecznego

Wnioski i dyskusja

- Nie potwierdzenie wcześniej stwierdzanych zależności może wynikać z niedostatków wcześniejszych badań : uzyskiwane w nich wielkości efektów były niewielkie (do max. 0.3)
- Stawiamy hipotezę, że znaczącym czynnikiem wpływającym na uzyskane wyniki mógł być kwestionariuszowy sposób pomiaru temperamentu, który może mierzyć również rodzicielską tendencję do pozytywnej „autoprezentacji” dziecka

Dziękujemy badanym dzieciom i ich rodzicom!

Projekt finansowany przez Narodowe Centrum Nauki (2011/01/B/HS6/00453)
pt. Narodziny i rozwój zdolności do mentalizacji